

bendros maisto produktų kainų kitimo tendencijos pasaulyje, ES ir Lietuvoje

Pasaulio banko ir Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) maisto produktų (maisto prekių krepšelio) kainų indeksų analizė rodo, kad bendras maisto prekių vartojimo kainų indeksas pasaulyje per 2019 metus padidėjo beveik 2 proc.. Didesni buvo beveik visų pagrindinių produktų kainų indeksai, išskyrus grūdų produktus. Daugiausiai didėjo mėsos (6 proc.), augalinio aliejaus (6 proc.) ir pieno (3 proc.) kainų indeksai. Grūdų produktų kainos mažėjo nežymiai – 0,5 proc. Didžiausias kainų pokytis buvo užfiksuotas gruodžio mėnesį, kai mėsos ir pieno produktų kainos padidėjo 17 proc. tačiau tai nereiškia, kad pasaulis 2020 metus pradės padidėjusiomis kainomis. Paprasčiausiai 2019 metų vidutinė maisto produktų kaina palyginti su 2014 metais yra 15 proc. mažesnė.

ES maisto produktų rinkoje vartojimo kainų tendencijos 2019 metais buvo beveik tokios pat kaip ir pasaulinės. Per metus daugiausiai padidėjo kiaulienos (37 proc.), pieno miltų (53 proc.), tačiau sumažėjo sviesto (21 proc.), maistinių kviečių (12 proc.) kainos.

Lietuvos rinkoje maisto produktų kainų tendencijos dažniausiai atitinka pasaulio tendencijas, tačiau reikia atsižvelgti ir į rinkos kainų konvergenciją ES mastu, didėjančią gyventojų perkamąją galią bei kai kurių materialinių išteklių kitimą. Todėl žemės ūkio žaliavų supirkimo kainų kaita nėra pagrindinė priežastis galutinio produkto kainos kaitai.

PAGRINDINIAI ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTŲ KAINŲ POKYČIAI LIETUVOJE 2019 M.

Augantis produktų vartojimas (pasiūlos ir paklausos santykio kaita) dažniausiai yra pagrindinis kainų augimo veiksnys. Dėl kiaulių maro Kinijoje metinė ES mėsos pasiūla mažėja, nes kiaulienos eksportas iš ES į Kiniją per 2019 metus padidėjo 60 proc. ES prognozuoja, kad mėsos vartojimas per 10 metų turėtų sumažėti 1 kg/vienam gyventojui ir 2030 m. sieks 68,6 kg/ vienam gyventojui per metus. Lietuvoje mėsos suvartojama 94 kg/vienam gyventojui. Tai trečdaliu daugiau nei ES vidurkis. ES prognozuoja, kad jautienos sektoriuje suvartojimas sumažės nuo 10,8 kg/vienam gyventojui iki 10 kg/ vienam gyventojui, nes mažės jos gamyba. Lietuvoje jautienos suvartojimas mažesnis – 6 kg/vienam gyventojui. ES naminių paukščių paklausa 2020–2030 metais stabiliai augs, o suvartojimas iki 2030 metų pasieks 26,6 kg vienam gyventojui. Lietuvos gyventojai paukštienos suvartoja 38 kg/ vienam gyventojui. Tai beveik per pus daugiau.

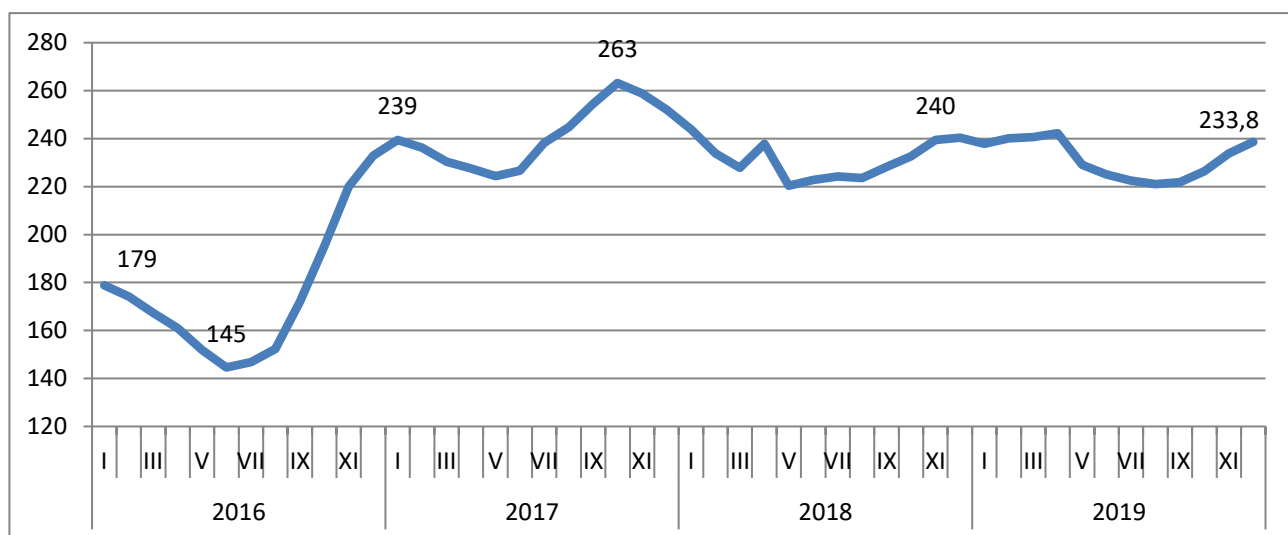
Pieno produktų suvartojimas per 2015–2018 metus padidėjo 4 proc. ir yra vienas didžiausių ES. Kitų produktų vartojimas pateiktas 1 lentelėje. Beveik 4 proc. visų produktų vartojimas didėja dėl mažėjančio Lietuvos gyventojų skaičiaus.

1 lentelė. Maisto produktų suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui per metus, kg

Produktų grupės	2015	2016	2017	2018	2018/2015, %
Grūdai ir grūdų produktai	122	123	120	109	-11
Kviečiai	94	92	92	87	-7
Rugiai	16	16	12	5	-70
Daržovės	98	99	97	98	-
Bulvės	94	94	86	87	-7
Vaisiai ir uogos	79	80	80	97	23
Mėsa ir mėsos produktai	88	86	95	99	13
Jautiena ir veršiena	5	5	5	6	20
Kiauliena	50	49	49	50	-
Paukštiena	29	28	36	38	31
Pienas ir pieno produktai	315	321	328	328	4
Kiaušiniai, vnt	224	224	233	285	27
Cukrus	32	33	42	n.d.	
Žuvis ir žuvies produktai	19	20	23	23	21

Šaltinis: Statistikos departamentas

Pienas. Bazinių rodiklių pieno supirkimo kaina (pieno riebalai – 3,4 proc., baltymai – 3,0 proc.) dėl sezoniškumo 2019 metais nebuvo stabili (1 pav.), tačiau vidutinė metinė kaina (231,6 EUR/t) buvo tik 0,3 proc. (230,0 EUR/t) didesnė nei 2018 metais.

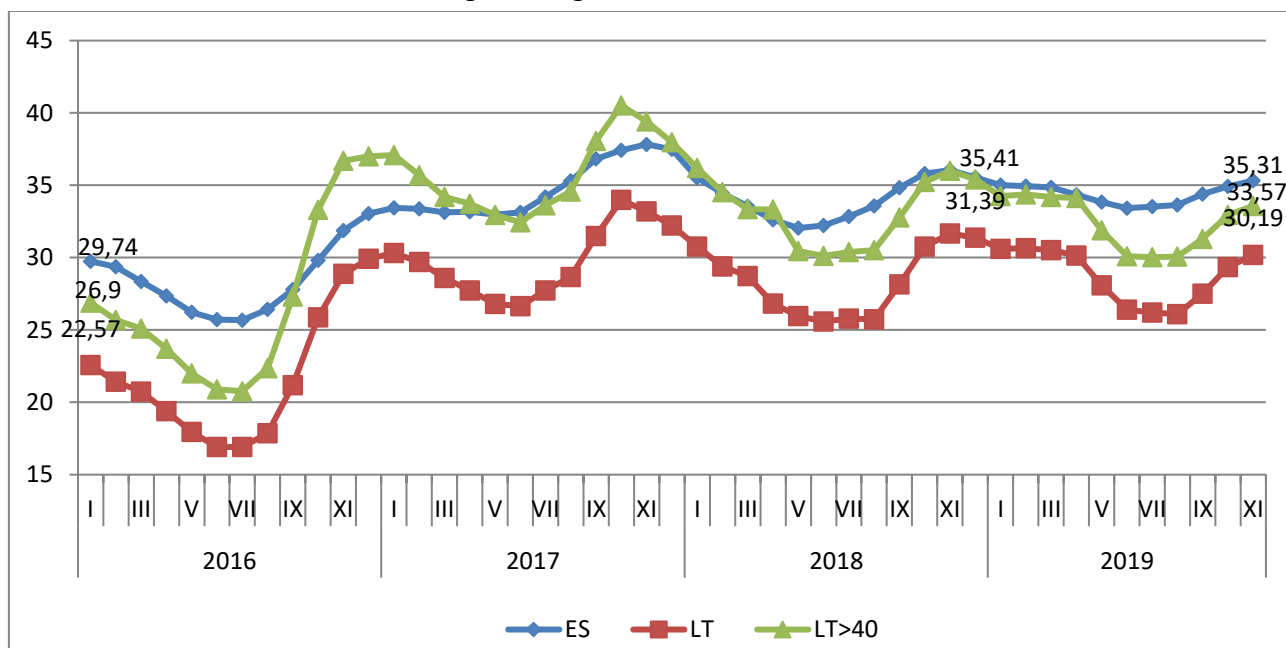

1 pav. Bazinių rodiklių pieno supirkimo kaina 2016-2019 m., EUR/ t

Šaltinis: ŽŪMPRIŠ;

Natūralaus pieno supirkimo kaina (287 EUR/t) 2019 metais buvo 1 proc. (284 EUR/t) didesnė (2 pav.). Ekologiško žaliavinio pieno supirkimo kaina 2019 metų IV ketv. buvo maždaug 20 proc. didesnė už vidutinę žaliavinio pieno kainą.

Didžiųjų ūkių, parduodančių daugiau kaip 40 t per mėnesį žaliavinio pieno supirkimo kaina (324 EUR/t) 2019 metais buvo 2,3 proc. (332 EUR/t) mažesnė nei 2018 metais (2 pav.), ir 6 proc. mažesnė nei ES vidutinė žaliavinio pieno supirkimo kaina.

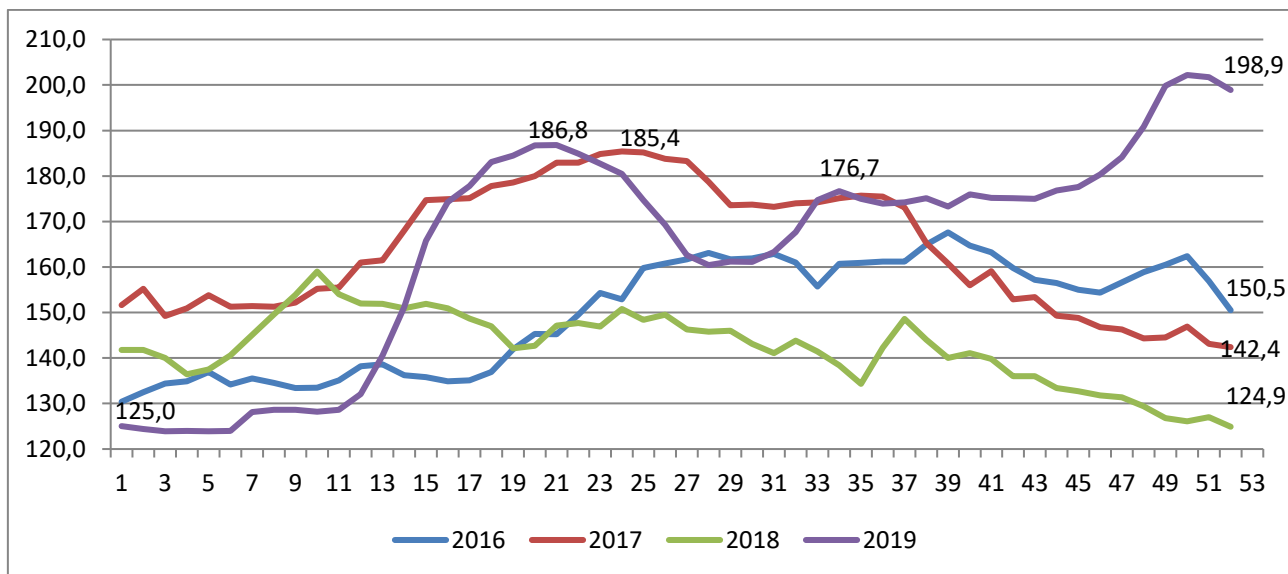
2 pav. ES, Lietuvos ir ūkių, parduodančių daugiau kaip 40 t/mėn. vidutinės natūralaus riebumo pieno supirkimo kainos 2016-2019 m., EUR/ t

Šaltinis: ŽŪMPRIS;

ES vidutinė natūralaus žalio pieno supirkimo kaina 2019 metais buvo beveik 17 proc. didesnė nei Lietuvos rinkoje. Didžiausios kainos 2019 metų pabaigoje buvo Kipre, Maltoje, Suomijoje, Italijoje ir Graikijoje, mažiausios – Latvijoje, Lietuvoje, Portugalijoje ir Estijoje.

Nors bazinio ir natūralaus rodiklių pieno supirkimo kainos per 2018 ir 2019 metus beveik nesikeitė, tačiau vidutinės pieno produktų kainos per 2019 metus padidėjo 5–10 proc.

Kiauliena. Kiaulių maras Kinijoje padarė esmines permainas kiaulių supirkimo kainoms pasaulyje. Išaugęs kiaulienos eksportas į šią šalį didino kiaulienos kainas. ES viena iš regionų, kur eksportas į Kiniją 2019 metais padidėjo 63 proc. (verte net 2,2 karto), padidinęs kiaulių supirkimo kainas visoje ES. Per 2019 metus (lyginant lapkričio mėnesius) kaina išaugo 37 proc., o Lietuvoje 39 proc. (3 pav.)

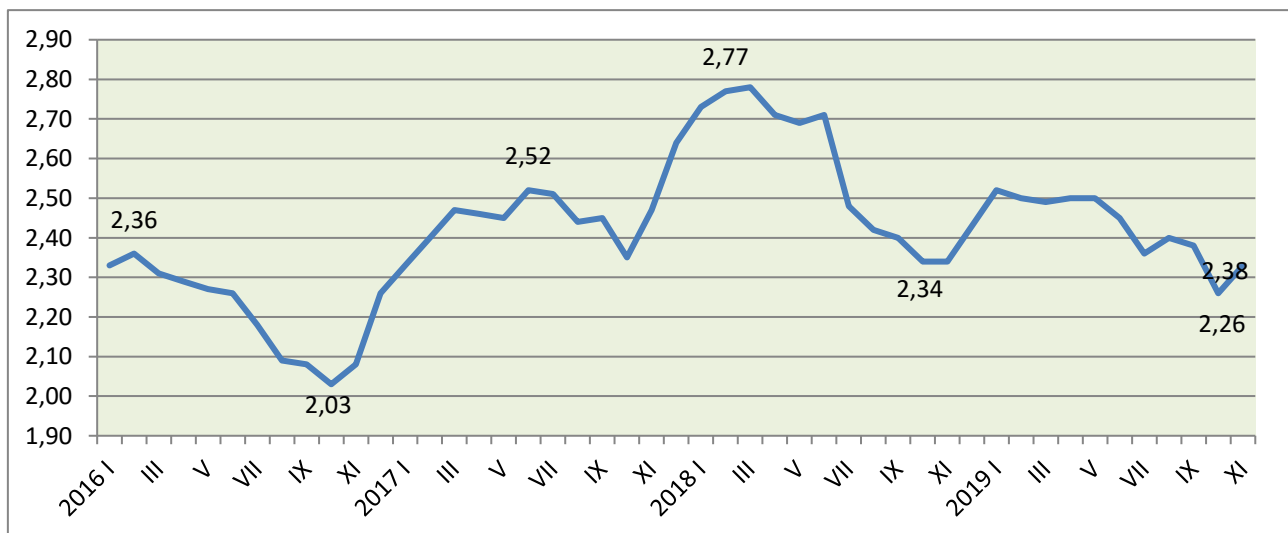

3 pav. Kiaulių (skerdena) supirkimo kainos Lietuvoje 2016-2019 m., EUR/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS;

Ne pirmi metai Lietuvos kiaulių supirkimo kainos atitinka ES vidurkį (kitų žemės ūkio produktų supirkimo kainos mažiausiai 10–15 proc. būna mažesnės), nes vidaus rinka suvartoja apie 60 proc. importuotos ES kiaulienos. Didžiausios kiaulių supirkimo kainos (2019 metų lapkričio mėn.) Maltoje, Graikijoje, Bulgarijoje ir Kipre, o mažiausios – Belgijoje, Suomijoje ir Estijoje.

Galvijena. Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje dėl didelės gyvulių pasiūlos buvo vienos mažiausių ES šalyse, ypač liepos – rugsėjo mėnesiais kai žemdirbiai masiškai juos realizavo. 2019 m. vidutinė galvijų supirkimo kaina buvo 5 proc. mažesnė nei 2018 metais (4 pav.).

4 pav. Galvijų (skerdena) supirkimo kainos Lietuvoje 2016-2019 m., EUR/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS;

Lietuvos galvijienos supirkimo kainos yra mažesnės (apie 20 proc.) nei ES vidurkis. Didžiausios galvijų supirkimo kainos (2020 metų sausio mėn.) Graikijoje, Švedijoje ir Prancūzijoje, o mažiausios – Latvijoje, Lietuvoje ir Belgijoje.

Paukštiena. Lietuvos ūkiuose vištiena sudaro beveik 98 proc. visų auginamų paukščių. 2019 metų vidutinė vištienos (broilerių) kaina (1,50 EUR/kg) buvo artima 2018 metams (1,51 EUR/kg).

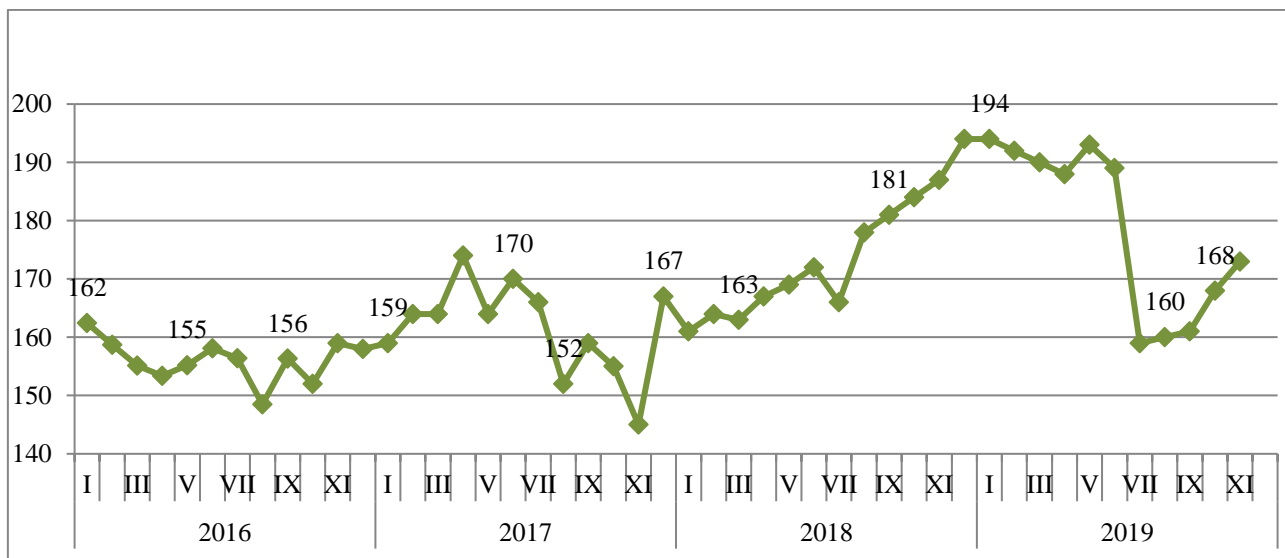

5 pav. Broilerių supirkimo kainos Lietuvoje 2016-2019 m., EUR/ kg

Šaltinis: Europos Komisija;

Broilerio kaina (5 pav.) Lietuvoje išliko viena iš mažiausių tarp ES šalių. Skirtumas tarp vidutinės ES ir Lietuvos kainos – 17 proc., o lyginant su Lenkija – 22 proc. Lietuvos rinkoje broilerių kainos didesnės. Mažiausios kainos gruodžio mėn. buvo Lenkijoje, Portugalijoje ir Rumunijoje, didžiausios – Suomijoje, Kipre ir Vokietijoje.

Grūdai. 2019 metais iš 5,2 mln. t užaugintų javų 74 proc. yra kviečiai. Vidutinė kviečių supirkimo kaina 2019 metais buvo 3 proc. didesnė nei 2018 metais. Naujo derliaus kaina rudenį buvo 10 proc. mažesnė, nes pasaulyje (apie 4,5 proc.) ir ES (apie 12 proc.) bus gautas didesnis derlius nei prieš metus. Lietuvoje šis skirtumas sudarė apie 30 proc.

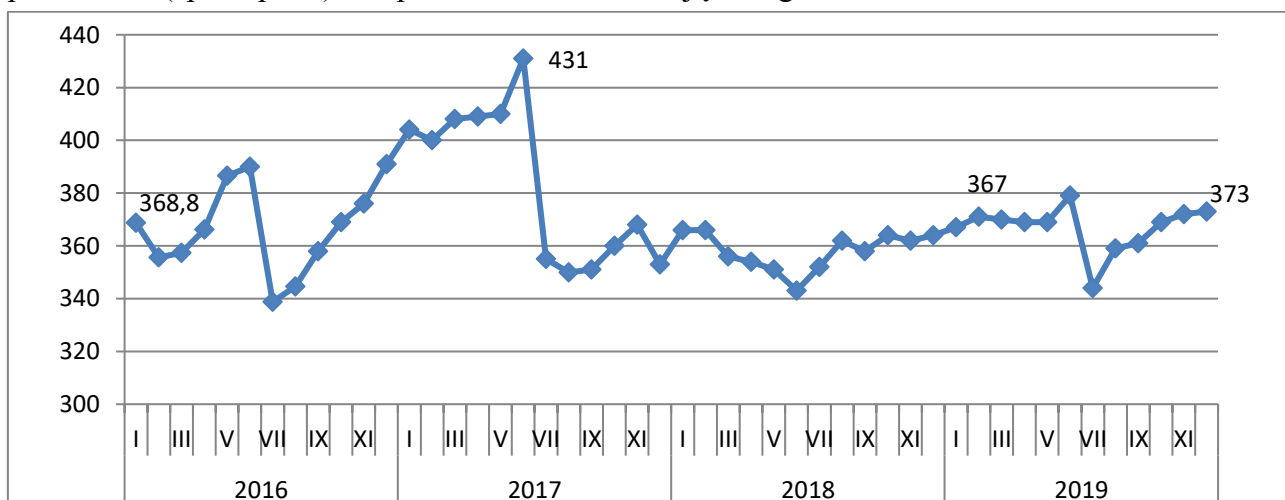

6 pav. Maistinių kviečių supirkimo kainos Lietuvoje 2016-2019 m., EUR/ kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS;

2020 metais maistinių kviečių supirkimo kainos turėtų būti analogiškos 2019 metams, nes jų atsargos pasaulyje bus nežymiai didesnės (apie 3,6 proc.).

Visai kitaip su rapso supirkimo kainomis. Pasaulyje prognozuojamas mažesnis derlius nei prieš metus (apie 6 proc.), bei penktadaliu mažesnės jų atsargos.

7 pav. Rapso supirkimo kainos Lietuvoje 2016-2019 m., EUR/ kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS;

Lietuvoje priešingai. Derlius net dvigubai didesnis nei 2018 metais ir didžiausias per visą auginimo laikotarpį. 2019 metų rapso supirkimo kaina buvo 2 proc. didesnė nei prieš metus. Dėl ženkliai didesnio derliaus supirkimo kaina 2020 metais gali šiek tiek mažėti.